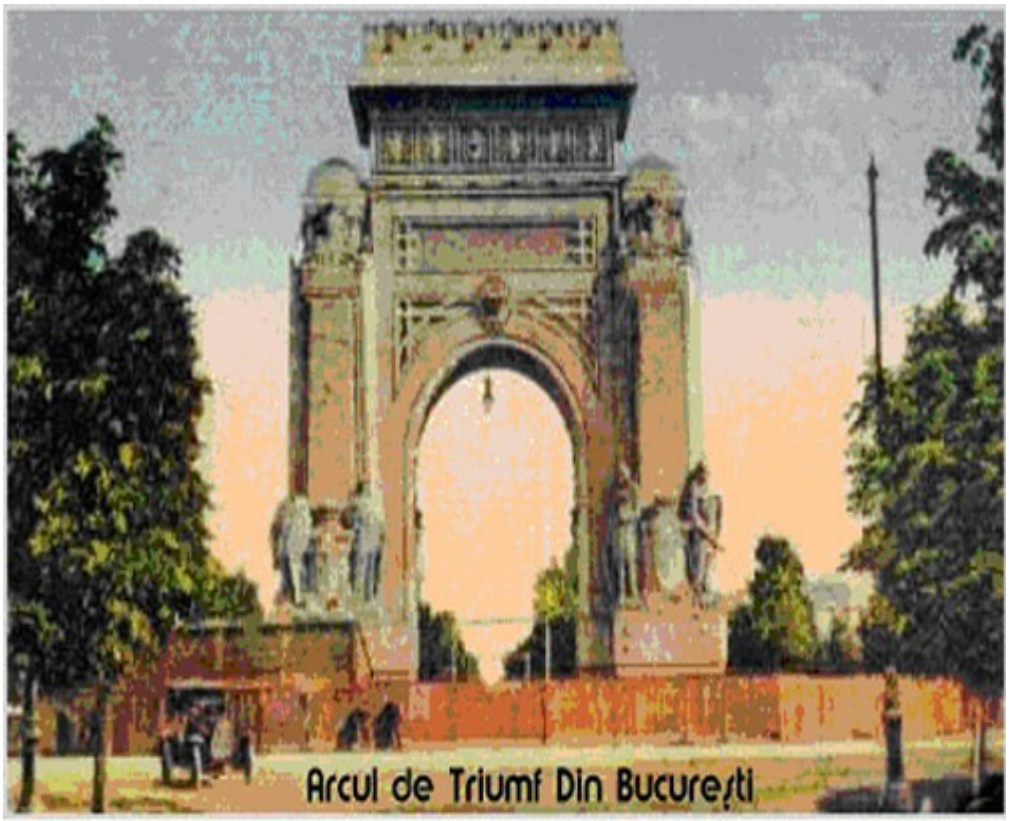

Nicu Păun - Muntele Suferinţei

Ed. Inst. European, Col. "Memorii", Nr. 7, Iasi, 1997

În sfirsit, după 45 de ani cortina de fier ce separa România de lumea civilizată, a căzut. Asteptam acest mare eveniment de atîta amar de ani. Ani în sir, cei care, în această tară, s-au opus comunismului au fost aruncati într-o adevărată groapă a tăcerii, peste care s-a asezat o lespede de piatră. Acum a sosit momentul dezvăluirilor, al îndepărtării acestei lespezi, pentru a putea afla adevărul crud, modul în care au fost terorizati, batjocoriti, umiliti - ca detinuti politici - oponentii sistemului politic instaurat la noi după 1945.

Cu alte cuvinte, doresc să întocmesc un document istoric pentru viitor. Asadar, voi prezenta opiniei publice suferintele prin care am trecut. Atrocitătile îndurate vreau să le fac cunoscute tuturor românilor şi în primul rind tineretului victorios în revolutia din decembrie 1989.

Scopul urmărit de regimul comunist a fost exterminarea, fie fizică, fie morală, a tuturor adversarilor. Dacă unii, sute de mii, au împînzit tara cu mormintele lor, altii, ca prin miracol, au supravietuit.

Este cunoscut faptul ca, înainte de stăpînirea comunistă, detinutii politici aveau dreptul la contacte cu familiile lor, prin scrisori, pachete, vorbitor, precum şi acces la bibliotecă sau cărti, iar în zilele de sărbătoare puteau frecventa biserica. Dar oponentii comunismului, o dată închisi, nu aveau astfel de drepturi. Si aceasta pe toată durata detentiei. Ceva incredibil. Despre familii aveau vesti vagi, cu întîrziere de ani de zile şi numai întîmplător.

Ceea ce ne-a ajutat să rezistăm a fost ancorarea noastră în spiritualitatea crestină, element fundamental de fortificare morală şi sufletească. Speranta nu ne-a părăsit niciodată. Toate necazurile, toate mizeriile şi batjocoririle la care am fost supusi nu ne-au clintit din lupta noastră. Căci a fost într-adevăr o luptă: cu noi însine în primul rind, şi cu asupritorii nostri, în aceeasi măsură.

Mi-am intitulat lucrarea **Muntele suferintei**. Oricine va citi aceste pagini în mod firesc îsi va pune întrebarea: dar înainte de 1945, ce fel de om era, ce pozitie a avut în viata publică?

În 1930, terminînd liceul, am luat contact cu viata studentească din Centrul universitar Iasi. Veneam cu educatia primită de la părinti, îndeosebi de la mama şi de la profesori, educatie marcată de două jaloane directoare: unul, pe linia spiritualitătii crestine, cu acel summum de virtuti morale ale ei, iar altul, al iubirii de tară, la a cărei unire a contribttit şi tata, în primul război mondial, iar fratele bunicului, în rărboiul de independentă, luptînd la Plevna. Acestea au fost coordonatele cu care am pomit în viată, după absolvirea liceului.

La Iasi, m-am aliniat studentului care, în 1919, în locul steagului rosu comunist, a înăltat drapelul tricolor pe fabrica "Regie" şi pe Atelierele CFR Nicolina. Sesizase primejdia care ameninta tara: comunismul. Pe această pozitie am rămas. Gîndurile cele mai nobile, pe care le aveam, le puteam manifesta, datorită libertătilor înscrise în Constitutia din 1923.

Realitatea dovedea că asa-zisa „pătură suprapusă", profitînd de acele libertăti, a adus multe prejudicii neamului nostru.

Împotriva acestor stări de lucruri ne-am ridicat atunci noi, tinerii tării, care tineam cu toată tăria la respectarea legilor şi a constitutiei.

Din cauza aceasta, la începutul lui 1938, cînd pătura conducătoare a aruncat poporul român din raportul de drept, înscris în Constitutia din 1923, în cel de fortă impus dc Dictatura regală, generatia noastră n-a acceptat provocarea. Pentru a evita violenta, a suportat, în tăcere, loviturile ce au urmat.

Personal, mi-am exprimat deschis pozitia, spunînd "Nu" Dictaturii regale care îngropase libertătile constitutionale. Acecasi atitudine am avut-o exact peste trei ani, în 1941, cînd s-a întronat o a doua dictatură, de astă data militară. Am spus tot "Nu" celui de al doilea plebiscit lansat în România, sfîrtecată de-acum în fruntariile ei.

La toate acestea au contribuit atît convingerilc mele cît şi profesia pe care o exercitam - avocatura - strîns legată de notiunea de libertate. Ele mi-au adus necazurile pe care le-am îndurat.

Îmbrăcînd uniforma militară, ca ofiter în rezervă, am participat la luptele din Răsărit, cunoscînd greutătile şi riscurile unui război. Dela Capul de pod Cuban, prin încercuirea din Crimeea, m-am întors în tară în 1944, fiind evacuat pe mare. Primisem decoratia ordinului Coroana Romaniei cu spade şi panglica **Virtute militara**.

În acel august 1944, mi-a fost greu să fac alegerea. Eram în mare cumpănă. Îmi amintesc faptul ca, din cei trei frati aflati pe front, doar cel mic scăpase de prizonierat, în urma spargerii frontului de la Iasi. Venise acasă şi stătea în espectativă.

Mi-am pus şi eu problema încotro să mă îndrept. Puteam pleca împreună cu trupele, foste aliate. Să ma fi orientat altfel`?

Văzîndu-mi frămîntările, mama m-a întrebat:

„Ce să faci? Să pleci? Unde? Rămîi aici, să lupti unde-i drapelul Tării. Acolo ne este locul. Îti amintesc o vorbă din bătrîni: fie pîinea cît de rea, tot mai bine-n tara mea."

Am stat, am meditat prelung şi i-am dat dreptate. Mi-am adus aminte şi de dictonul latin, învătat la scoala **«ubi patria, ibi bene»**. Nu trebuie confundata ideologia cu idealul sublim al tării, pe care-l îmbrătisasem. I-am dat dreptate mamei şi am ascultat-o.

Fratelui meu, care abia scăpase de urmărirea rusilor şi care nu mai voia să audă de nici o luptă, i-a spus:

,,Cum să devii un dezertor? Să fii de rîsul lumii? Ce-ar spune tatăl vostru, care a luptat în primul război, sub acclasi drapel ca şi voi? Duceti-vă, băietii mei, şi faceti-vă datoria fată de tară, asa cum şi tatăl vostru si-a făcut-o la vremea lui."

În adevăr, ascultîndu-i înteleptele povete, în zorii zilei următoare, după ce mi-am pus familia la adăpost, am pornit amîndoi către unitătile noastre. Fratele meu, Victor, căzînd prizonicr, s-a înapoiat acasă abia după război.

În ce mă priveste, am participat la eliberarea vestului tării şi am continuat lupta împreună cu unitatea mea, pînă-n Budapesta şi muntii Tatra. Ca urmare, am dobîndit **Ordinul Steaua României** în gradul de **cavaler cu spade şi panglică de Virtute militara**.

Întors acasă, am început a urca muntele suferintei descris în lucrarea de fată. Securitatea mi-a confiscat, în 1954, doua manuscrise: **Drumul generatiei mele** şi **Sub faldurilc drapelului tricolor**.

Prin urmare, voi face cunoscute cîteva picături din oceanul amar în care-a înotat o întreagă generatie, vreme de aproape 20 de ani: în temnite, în mine sau la canal.

Toate acestea trebuie să fie cunoscute pentru a nu fi uitate niciodată, de nimeni.

La începutul anului 1945, ma aflam de sase luni pe front, în Cehoslovacia. Majoritatea ofiterilor îsi făcea formele pentru înapoierea în tară, la implinirea stagiului de sase luni, efectuat în zona de lupta. Se proceda astfel fiindcă soseau mereu ofiteri fără stagiu în zone operative. Zis şi făcut. După îndeplinirea formelor, îmi venea şi mie rîndul să plec în interior. Cu familia corespondam regulat. Aflasem ca bărbatul surorii mele Filita - nea Gheorghită - fusese împuscat în împrejurări care-mi dădură de gîndit. M-a durut mult pierderea acestui om. Mi-a fost ca un frate, mai ales după moartea tatei. Am găsit sprijin şi ajutor ori de cite ori am apelat la el. Multe întîmplări m-au legat de acest om. Ultima dată cînd m-a ajutat a fost chiar a doua zi după 23 august. Cu căruta lui mi-am dus la adăpost familia, în comuna Lopătari, la munte, pe valca Slănicului. Cîte peripetii am înfruntat arnîndoi la acest drum dus-întors, strecurîndu-ne printre trupele noastre, la ducere şi printre cele germane, la întoarcere... Ajunsi la Buzău, la mama, ne-am despărtit unul de altul cu asigurarea ca va avea grijă şi de-ai mei.

Si, deodată, iată-l răpus. Rămăsese soră-mea Filita, văduvă cu cinci copii, toti minori. Aveam de-acum o povară în plus, la înapoierea în tară. După bătălia pentru Budapesta, fusesem decorat cu **Ordinal Steaua României**, care-mi dădea un atu, în fata oricăror eventuali adversari, în viitoarele mele actiuni publice. Asa gîndeam atunci. Nu oricine se poate mîndri că vine de pe front cu "Steaua României". Distinctia era o garantie care mă apăra de orice neajunsuri. Mai mult decît atît, credeam că, pe drumul ce urma să-l străbat, voi fi înconjurat cu amabilităti din partea tuturor. Îmi făceam şi iluzia unor eventuale cinstiri din partea celor ce nu participascră în nici un fel la luptă, după 1941 şi mai cu seamă după august '44, Daca pînă în 1944 nu îmbrăcaseră haina militară, pretextînd motive de ordin ideologic, după '44 nu mai aveau nici o scuză.

Sosit la Tumu-Severin, unde era partea sedentară a regimentului, mi se încredintează diferite sarcini, fară să fiu demobilizat. Între timp, familia ma informează că au apărut, în ziarul local, articolc critice la adresa mea. Sunt surprins, dar nu le dau prea mare atentie. Asa am dus-o pînă la începutul verii lui 1945. Războiul se terminase si, vrînd-nevrînd, toti cei care participaserăm la război, din 1941 şi pînă la terminarea lui, trebuia să ne întoarcem pe la casele noastre. După aproape cinci ani de război, schimb definitiv haina militară cu cea civilă. Bucuria era şi mai mare pentru ca nu fusesem nici rănit, şi nici nu căzusem prizonier. Din cei trei frati, doi fuseseră prizonieri: Tănase în Est (încă se mai afla acolo) şi Victor-Rica în Vest, întors acasă cam odată cu mine. Acum aflu cum a fost împuscat nea Gheorghită al nostru. Amărîta de soră-mea, cu ochii înlăcrimati, printre suspine, în disperarea ei, a început prin a-mi spune doar atît: „L-a împuscat jidanu", repetînd ultimele cuvinte ale victimei. Într-una

din zilele lui octombrie 1944, cumnatul meu, împreună cu fratele său, fuseseră la cîmp şi se întorceau acasă pe jos. Amîndoi aveau ceva pamînt pe Verguleasa. Drumul trecea pe lingă un izlaz, folosit de sătenii din comuna Tintesti drept păsune. Stîna se afla cam la două sute de metri de drum. Ajungînd în dreptul stînei, cei doi frati văd patru uniforme rusesti. Destinul lui tragic face să se abată din drum, să vadă ce se-ntîmplă. Se distingea clar vocea unor săteni care protestau si-i implorau pe ostasi să-i lase în pace. Sosit la stînă, cumnatul men îsi dă seama ce se întîmplă. Ostasii voiau să ridice cîteva oi de ale oamenilor. Si o făceau sub amenintarea pistoalelor automate. Cînd, ce-i fu dat să vadă? Unul din „ostasi" vorbea româneste; era fiul unui ncgustoras sionist care-o făcea pe interpretul. Cumnatul îl recunoaste numaidecît si, impresionat de văicărelile sătenilor, i se adresează: „Nu ti-e rusine? Nu ti-e milă de bietii oameni, să le iei oile, în modul acesta'?" Respectivul, văzîndu-se descoperit, fără nici o vorbă, descarcă arma drept în inima lui Gheorghe, spre groaza oamenilor ce priveau neputinciosi. Rusii n-au intervenit cu nimic, fiind şi ei surprinsi de cele văzute. Cumnatul, într-un lac de sînge, este dus de frate-său cu o cărută, în grabă, la spital. Acolo, între viată şi moarte, întrebat de judecătorul de instructie şi de procurorul anchetator al faptei, atît a putut răspunde: „M-a împuscat băiatul jidanului", pronuntînd şi numele respectivului. Oamenii prezenti au relatat pe scurt toate cite se petrecusera. Cercetări, acte încheiate, si-ncolo - nimic concret. Soră-mea astepta să vadă rezultatul anchetci, dar nici în iunie 1945, după opt-nouă luni de la crimă, nu se stia finalul. Îsi pusese nădejdea ca voi lămuri cu totul, cînd voi sosi.

Sunt împietrit de cele auzite. Socrul meu încearcă să ma linistească, povestindu-mi alte asemenea întîmplări. El, om cu expcrienta vietii (făcuse primul război mondial) a căutat să ma tempereze, atentionîndu-mă ca pot avea surprize. Mai aflu ca vecinul nostru, Comănici, mecanic de locomotivă, fusese împuscat în pragul casei. A doua zi, sotia victimei mi-a informat familia ca „rusii" căutau „fascistul", unul din ei vorbind româneste şi pronuntîndu-mi numele. Gresiseră adresa cu o casă. Pînă să se lămurească, au slobozit armclc asupra vecinului. Toate acestea m-au îngrijorat şi mai mult. Stăteam şi mă gîndeam: oare va folosi la ceva faptul ca îmi făcusem datoria pe front, mai cu seamă în Vest, ca obtinusem decoratia? Vor tine cont de faptele mele? Începusem a mă îndoi de una ca asta. Dar nu puteam sta în casă. Obligatiile mă făceau să-mi încep activitatea profesională.

Cînd am intrat în tribunal, toti colegii, tineri şi bătrîni, m-au întîmpinat cu bucurie şi simpatie; care mă salută, care mă îmbrătisează cu dragoste. Nimic deosebît, la prima vedere. Observ, însă, că o tînără colegă tresare şi mă priveste cu oarecare mirare. M-am lămurt imediat ce era cu ea. O chema Horovitz şi se pripăsise la noi, de la Iasi, în urmă cu cîteva luni. Era stagiară, dar nu stiu cum se facea ca era deja în consiliul de conduccre al Baroului, curtată de unii colegi, dar şi de magistrati. Seful Baroului era Mihai Popescu, cel care, pe vremuri, facuse politică liberală dar acum, fiind căsătorit cu o prietenă a colegei Horovitz, avea mîna liberă în conducerea Baroului.

Primul lucru pe care-l fac, odată intrat în Tribunal, este să merg la Cabinetul de instructie, să mă interesez de stadiul în care se afla ancheta crimei a cărei victimă fuscse cumnatul men. Ancheta o făcuse judecatorul Ganea. Mai întîi mi se comunică

faptul ca dosarul a fost încheiat, o data ce instructia fusese terminată. Doresc să văd dosarul, arătînd gradul de rudenie cu victima. O prima surpriză.

Sînt informat că dosarul a fost predat la arhivă. Insist să-l văd, să mi-l aducă de acolo, dar asemenea dosare nu se pot consulta. Pot afla doar ce scrie în registrul de intrare al cauzei data spre anchetă. În dreptul datelor privind dosarul, se face o mentiune sumară, fara nici o altă specificatie: „crimă comisă de autori necunoscuti". Încerc să-l lămuresc pe bietul om, binevoitor şi magistrat integru, însă el îmi spune:

,,Este inutil, domnule Păun. Astfel de cazuri se închid, mai cu seamă că-i vorba de ostasi sovietici sau de oameni îmbrăcati în uniforme." Am plecat abătut de la cabinetul de instructic. Ma lămurisem: Nu puteam face nimic.

În citeva zile, incep să-mi înfiripez clientela. Sînt căutat, sînt consultat şi mi se pare ca treburile merg către normal. Totul durează pînă-ntr-o zi, cînd văd ca un individ cu parul cîrliontat, blond, pistruiat la fată, întreabă în stînga si-n dreapta "cine este avocatul Păun".

E îndrumat către mine. Individul se apropie şi începe să vocifereze, adresindu-mli cuvinte tari, amenintătoare: "A, d-ta esti cel care m-ai chinuit pe vremea voastră. Ai să mi-o platesti". Colegii intervin si-l domolesc imediat: „Cum nici asa, cînd nici nu-l cunosti, de vreme ce ne-ai întrebat pe noi care este? Vezi-ti de treaba d-tale, ca n-ai ce căuta nici". Individul pleacă, nu înainte de a arăta amenintâtor cu degetul înspre mine: "Ai să vezi tu ce-ai să pătesti. Nu te lăsăm noi cu una-două".

După un timp oarecare, lucrurilc încep a se contura. Concomitant, se redactcază două reclamatii, una adresată Baroului, alta înaintată biroului de sigurantă ce functiona atunci pe lînga Politia locală (cu vremea, se va separa, devenind temuta securitate). Reclamatiile sînt redactate de un grup de cetăteni apartinind etniei ucigasului cumnatului meu şi a celui ce venise în tribunal cu o avertizare. Respectivii arătau necazurile suferite de ei în toamna anului 1940. Toate erau puse în sarcina mea. Subliniez faptul că în Buzău eram singurul dintre cei care nutrisem sentimente nationaliste şi care se reîntorsese acasă. O făcuscm fiindcă nu aveam nici un motiv să n-o fac. Încă de la sfirsitul lunii ianuarie, începutul lui februarie 1938, nu mai avusesem nici o activitate politică. Fapt stiut de toată lumea.

Asadar, n-am avut vreo activitate politică în toamna lui 1940 şi nici după aceea.

Crima săvîrsită împotriva cumnatului meu, ca şi faptul că ma interesam de mersul anchetei deschise pentru stabilirea vinovatului, au fost cauzele ce au declansat reclamatiile contra mea.

Conducerea Baroului i-a dat curs fără nici o verificare prealabilă. Colegii au căutat să împiedice luarea ei în considerare, dar Horovitz, care devenise tot mai influentă, a stăruit să fie înaintată comisiei de disciplină ce functiona pe lingă Baroul de Ilfov, în Bucuresti. Urma să hotărască epurarea mea, definitivă sau temporară, din exercitarea profesiei.

Cealaltă reclamatie încăpuse pe mîna sefului sigurantei, un oarecare Ion Sîrba, fost mecanic de locomotivă, venit în Buzău de la depoul Pascani, desi era originar din Oltenia.

Ambele reclamatii îsi găsesc o rezolvare provizorie în toamna lui 1945. În august sînt internat în lagărul de la Slobozia. Voi reda cîteva amănunte. La biroul de

sigurantă fusese angajat un sionist, pe nume Sepal. Tinerel, nu avea mai mult de 18-20 de ani. Reprezenta ochii şi urechile Comunităţii în siguranta locală. Sînt trimis în lagărul Slobozia, escortat de acest Segal. Erau toti satisfăcuti de postura în care ma puseseră. Jubilau. Am tăcut şi n-am reactionat în nici un fel. Pe drum, Segal îmi confirmă ca este omul Comunităţii, unde trebuie să raporteze total. Îl ascult şi înregistrez tot ce-mi spune. De cîteva ori ma face să-i văd revolverul, pe care cred că nu prea stie să-l folosească. Mi-ar fi fost usor să-l dezarmez, dar nu am făcut-o, presupunînd că nu voi fi tinut mult timp în lagar. Luasem cu mine acte doveditoare ca ma întorsesem de pe frontul de Vest. Si acum îmi vine să rîd cînd ma gîndesc la acest om: mic de statură, pirpiriu, de-l puteai lua sub brat.

Lagărul de la Slobozia functiona în clădirile unei foste cazarme militare, înconjurată de sîrmă ghimpată. Cînd intru pe poarta lagărului, după formalităţile de înregistrarc ca nou pensionar, sînt întîmpinat cu bucurie de o multime de cunostinte din Bazău, dar şi din altc părti ale tării.

In lagăr erau aproapc o mie de persoane, apartinînd tuturor orientărilor politice, toti adversari ai noii cîrmuiri. Lagărul era împărtit în mai multc pavilioane, separate cu garduri de sîrmă ghimpată. Un grup de femei ocupa unul din pavilioane. Sînt luat de grapul de buzoieni, care avea dormitorul aproape de birourile administratiei. Toti sînt extrem dc atenti cu mine. Erau acolo de zece, douăsprezece luni. Asteptau clipa eliberării. Îsi omorau timpul lucrînd la traforaj diferite obiecte, cruciulite, troite, piese de sah, table. Acolo mi-au confectionat şi mie un joc de remi. Alimentatia nu era grozavă, dar oamenii îsi completau necesarul cu pachetele de acasă. Existau şi cărti care circulau de la om la om.

În lagăr se discuta liber orice si, mai ales, despre iminenta eliberare. Am fost ultimul adus, ceea ce i-a cam pus pe gînduri pe optimisti.

În jurul datei de 20 septembrie, vine vestea ca a sosit "comisia" pentru triere, în vederea eliberării. Sînt chemat printre primii, desi venisem ultimul. Probabil s-a avut în vedere faptul ca tocmai mă întorsesem de pe front. Presedintele comisiei era un oarecare Mihăileanu, din Ministerul de Interne. După ce-mi citeste actele, dispune eliberarea cu primul lot. Ca să mă consoleze, îmi spune ca se mai fac greseli.

Iată-mă liber, după aproape o luna de lagăr. Nici nu trăisem cu adevărat viata de lăgărist, că mă şi aflu dincolo de sîrma ghimpată.

Bucurie mare în familie, cînd ma vede scăpat de necaz. La Tribunal, colegii ma asaltează. Încă o data, mi-am dat seama de simpatia lor. Îmi reîncep activitatea profesională, dar surprizele se tin lant, mai cu seamă cele neplăcute. Pentru moment, depăsisem un obstacol, cel care trecea prin securitate.

Mai rămînea să fac fată celuilalt necaz: dosarul întocmit de Horovitz, prin omul ei, decanul numit în timpul acela. După cîteva amînări obtinute la Consiliul Baroului Ilfov, în toanma lui 1945, spre sfirsitul lui noiembrie, se dă o solutie de suspendare a mea, pe timp de 5 ani, din exercitarea profesiunii. Consiliul era prezidat de un avocat de aceeasi etnie cu Horovitz. Se trimite o adresă către Baroul de Buzău, prin care sînt epurat pentru un termen de 5 ani. Hotărîrea era redactată laconic, pe o pagină şi jumătate. Ea oferea o ultimă sansă de rezolvare: recursul.

Am declarat imediat recurs, judecat de Uniunea Gencrală a Avocatilor din România. Sediul ei era tot în clădirea Palatului de Justitie. Dc acum voi avea de bătut la alte usi, de apelat la alti oameni. Cu toate acestca, eram încrezător, data fiind dreptatea cauzei mele. Stiam ca totul era o mistificare pe care va trebui să o înlătur. Decizia primei instance era executorie. Deci, din acel moment, nu mai puteam profesa. Eram în afara categoriei profesionale al cărci membru fusesem timp de zece ani.

Mă văd într-o postură nouă, la care nu mă gîndisem cu cîteva luni înainte. Fără suportul profesiunii mele, urma să mă orientez şi să actionez altfel pentru a-mi cîstiga onorabil existenta. Cu atît mai mult se impunea o actiune în această directie, cu cît aveam şi răspunderea asigurării traiului unei familii pe care o întemeiasem în 1941. Mai era şi mama şi sora cea mică, Emilica, cu fratele Rică, de care trebuia să mă interesez. Trebuie adăugat faptul ca sora Filita, văduvă cu 5 copii, toti minori, avea şi ea nevoie de sprijin, ajutor, îndrumare.

Drept e că îmi rămăsese o licărire de sperantă în judecarea rccursului. Dar pînă atunci? Si chiar asa, prin judecare, nimeni nu-mi putea garanta că voi avea cîstig de cauză.

Hotărîrea am luat-o fără întîrziere. Să ma zbat cu toate fortele, să nu mă las doborît. Să mă mentin pe linia de plutire. M-am gîndit să actionez în două directii. Una, aceea de a-mi pregăti motivarea recursului şi a pătrunde în meandrele culiselor înaltei instante de judecată care era Uniunea Avocatilor, unica pe tară. A doua, să-mi asigur existenta, în raport cu ce-mi ofereau vremurile.

M-am consultat cu Rică. Mi-a propus sa lucrăm împreună. Aveam o cunostintă comună, pe Mitoias - Dumitru Albu - fost functionar comercial, specialist în problema articolelor de coloniale. A început prin a mă informa ca exista orez sau fidea de plasat, dar nu stia cum. Discutînd toti, am găsit solutia imediat. Marfa o ducem la sate, cu ce avem la îndemînă. Unii îsi improvizaseră camioane din ce putuseră strînge de pe urma armatelor care se perindaseră pe la noi şi erau amatori să facă transporturi contra cost, la pretul zilei. Asa am început-o. Mai întîi cutreieram satele de cîmpie - douăzeci-treizeci kilometri depărtare. Oamenii ar fi putut oferi bani, dar le era mai convenabil să facă întelegerea prin sistemul trocului. Ofereau din ce aveau: orz, ovăz, porumb. Distribuiam ce aveam şi ne înapoiam cu ce strîngeam de pe acolo. Toti erau multumiti. Cerealele le vindeam la oborul comunal, o data pe săptămînă. Veneau multi oameni de la munte, care căutau asa ceva. Uneori, cînd aveam mai multe cereale, le depozitam într-una din camerele mele, transformînd, pentru cîteva zile, sufrageria în magazie; alteori le duceam acasă la mama, după cum ne venea mai bine. Se mai întîmpla ceva. Trenuri după trenuri transportau spre Brăila sau Constanta mărfurile uzinelor demontate, dinspre Apus, şi alimente ce puteau fi de mare folos populatiei. Trenurilc erau sub paza militară sovictică. Pe traseul căii ferate, ici-colo, se puteau găsi de toate, lăsate de ostasii ce le aveau sub pază. Cei ce le procurauu erau bucurosi să scape de ele. Asa se face ca unele din aceste articole ajungeau şi pe la noi. Le distribuiam cu amănuntul şi mergea din plin. Bursa neagră procura mărfuri ce lipseau de pe piată. Toti o practicau, iar autoritătile o tolerau, fiindcă n-aveau încotro.

Si iată că, la un moment dat, în piata oborului, găsim un amator care avea presantă nevoie de marfa noastră. Era Eugen Iliescu. Avea o crescătorie de porci, din rasa Edelschwein si, zi de zi, era în căutare de hrană pentru animale. Mai avea zeci de hectare plantate cu vie, livezi cu pomi fructiferi şi ceva pădure, toate rămase după marca expropriere. Bucuria ne-a fost comună: el, pentru că si-a găsit un furnizor sigur care să-l aprovizioneze cu cereale, iar noi pentru că ne plasam „marfa". Mai mult, convenim să-i aducem „marfa" direct în comuna Cîndesti. Era convenabil şi pentru el, şi pentru noi. Făceam acest lucru cam de două ori pe săptămînă. Ne extinseserăm activitatea pînă către limita de sud a judetului, spre cîmpie, după care am intrat şi în judetele de dincolo, mai înspre sud, Ialomita şi Brăila. De-acum, plăteam în bani cerealele şi le vindeam. Preturile urcau de la o zi la alta. Nu era recomandabil să tinem banii în casă, fiindcă se devalorizaseră. Ne găsim în primăvara şi spre vara lui 1946. Eram satisfăcuti de rezultatele negustoriei.

Rică, mai practic, are o idee, pe care o analizăm împrcună. El remarcă faptul că oamenii, din ce cîstigă, sau cît cîstigă, nu prea sînt dispusi să strîngă bani, ci să mănînce şi să bea. Cu alte cuvinte, să cheltuiască. Asa se naste ideea deschiderii unei cîrciumi. N-am stat mult pe gînduri: am înscris firma pe numele lui Rica, numind-o "Păunasul Codrilor", iar localul l-am găsit în mahalaua noastră, transformînd două camere închiriate, în prăvălie. Băutură? Pe credit, la Eugen Iliescu. Avea vin din vita nobilă, mult căutat. Pe măsură ce se vindea, îi restituiam datoria. Initial, am avut nevoie şi de ceva capital. L-am găsit şi pe acesta. Presedintele Camerei de comert era Bucur Constantinescu, un amic de-al meu. Era negustor de vază în orasul nostru şi încuraja elementele tinere în comert. Banii necesari i-a dat el, el semnînd politele, ca girant, pentru Rica. Si treaba mergea de minune. Carne? Mai erau măcelării care-si distribuiau crnea la cerere. Ea se vindea în cîrciuma noastră, sub forma de mititei, mult căutati de consumatori.

Mergeam la prăvălie în fiecare seară. Vindeam şi eu cînd localul era aglomerat. Dar ceea ce aveam grijă mai mare era să tin evidenta scriptică a negustoriei noastre. Pe una din fetele surorii Filita, Margareta, de vîrsta scolară, o luaserăm la noi. Sta cu sora Emilica şi servea şi ea la prăvălie, cînd venea de la scoală. În vara lui 1946, Rica a găsit un băiat al unei femei văduve din Vadu-Pasi, băiat pe care mama sa l-a dat la stăpîn, să învete negustorie. Deci iată-l pe Rica patron. Băiatul, Nicusor Burcus, era foarte istet. După ani şi ani l-am întîlnit în Brasov. A fost sef al U.T.C. şi apoi primarul orasului Rîsnov. Nu uitase vremea aceea, de început în viată.

Cîrciuma mergea strună. Existenta ne era asigurată fără nici o problemă.

Paralel cu aceasta, ma frămînta şi evolutia recursului. Nici vorbă să renunt la cîstigarea lui. Întîi mi-am redactat motivarea. După aceea, m-am dus cu motivele la cei mai buni civilisti dintre colegii mei: Alexandru Iacovescu, Leon Stroicescu şi apoi Gcorgică Marinescu. Fara să stie unul de altul, au văzut motivele întocmite de mine, le-au cercetat şi fiecare a avut cite ceva de adăugat sau de scos. Apoi i-am dat forma definitivă, şi gata. Motivele recursului le-am depus în termen la secretariatul Uniunii. Acolo l-am cunoscut pe avocatul Vlădescu. Un om amabil. M-a pus în temă cum merg lucrurile; cunostea toate itele din culise. M-a informat cine-s membrii Uniunii care vor forma consiliul de judecată al recursului. Raportor al cauzei mele fusese numit Paul

Iliescu. Îl stiam din citite. Era în vîrstă. Devenise un nume în Baroul de Ilfov şi se număra printre fruntasii acestuia.

Ca urmare, am vorbit şi cu el. Mi-a arătat o deosebită simpatie şi întelegere. Era convins că voi avea cîstig de cauză. În sfîrsit, a venit şi ziua de judecată. Asteptam cu înfrigurare afară, fiindcă se judeca recursul numai pe bază de acte-membrii. Au fost aproape două ore de încordare. În sfîrsit, îl văd pe primul iesit, pc Paul Iliescu. Mi-a zîmbit binevoitor şi mi-a strîns mina cu afectiune. "Ai cîstigat, domnule Păun. Greu s-au lăsat. Am insistat să-mi admită concluziile raportului pe care l-am întocmit. Te felicit din toată inima. Multe măgării se petrec acum, după august 1944. Astea-s vremurile". Între timp, dispune secretarului Vlădescu să redacteze adresa de comunicare către Baroul Buzău, prin care se anunta că epurarea fusese anulată şi ca pot profesa din nou avocatura. L-a grăbit s-o scrie imediat, ca s-o poată semna I.Gr. Perieteanu, presedintele Uniunii care prezidase Consiliul. Cînd am avut documentul în mîna, am sărit să-l îmbrătisez pe Paul Iliescu. Nu m-am putut abtine.

Asa s-a terminat unul dintre necazuri. Puteam să-mi reîncep activitatea profesională, după o întrerupere de aproape unsprezece luni.

Sosit acasă, bucurie pe toată lumea, în primul rînd a familiei. A doua zi dimineata, în posesia documentului, îmi fac intrarea în Tribunal. Colegii se bucură. Înainte de a o prezenta lui Mihai Popescu, decanul, înregistrez adresa-comunicare adusă. Mihai Popescu o citeste, o reciteste, sta locului, după care îmi dă un răspuns care mă surprinde, clar, în acelasi timp, grăitor în ceea ce priveste intentiile lui şi ale sprijinitorilor lui: "Nu cunosc nici semnătura şi nici pe acest om, care semnează adresa. Pentru mine nu-i valabilă." Văzîndu-i îndărătnicia, îi dau replica: „Indiferent ce spui d-ta, eu încep de azi activitatea profesională. Omul care semnează documentul este seful avocatilor pe tară şi el te-a numit decan nici. N-as vrea să mă duc să-i spun aprecierile d-tale la adresa lui". "Aici în Buzău nu poti profesa". „Ba voi exercita profesiunea contrar vointei d-tale şi a celor care manevrează din umbra toată această treabă murdară". Si cu asta am încheiat discutia, întorcîndu-i spatele.

Din acea zi, drumul meu în fiecare dimineată ducea spre tribunal sau la alte instante. Curînd, vestea se răspîndeste şi oamenii care mi-au fost clienti revin, unul cîte unul.

La prăvălia lui Rica mă duc cînd şi cînd să-i verifc scriptele. Uneori, vine el, cu ele, la mine. Scăpasem dc necazuri? Nici vorbă. Ele se înlăntuiau. Sîrbu, şi el nemultumit de întoarerea mea din lagăr, tot agita celălalt dosar, ce-l întocmise la securitate. Mă zbat cît pot ca să-l anihilez. Am reusit, căci ani şi ani nimeni nu m-a mai deranjat pe această temă. Dar am avut multe emotii.

Precum se vede, aveam satisfactii după satisfactii, dar şi îngrijorari care dăinuiau (...)

* * *

Indiferent ce gîndeau "apusenii", indiferent ce părere aveau ei, în momentele acelea am judecat că trebuia luată o atitudine care să fie a noastră, dincolo de sfera politicului. Trebuia să construim o stavilă, aici la baricada sud-est europeană, asa cum

au făcut-o, în decursul veacurilor, înaintasii. Asa judecam în vremea aceea. Si mai judecam ca vocile noastre nu vor răsuna în pustiu. Eu mi-am ales Capitala, unde mă puteam mai lesne strecura, dat fiind că era un centru aglomerat. Acolo mă puteam mai lesne informa asupra evenimentelor.

Într-una din zile îl întîlnesc pe Eugen Iliescu. Avea o sforicică de mosie, din ce-i rămăsese după marea expropriere. Conacul şi terenul erau în comuna Cîndesti, judetul Buzău. Pentru a evita uncle neplăceri locale, după 1944, a socotit că-i mai prudent să se stabilească în Bucuresti. Închiriase un mic apartament pe strada Ionescu-Gion, unde locuia cu sotia. Era o pariziancă pe care o întîlnise şi cu care se căsătorise în timpul studiilor făcute în capitala Frantei. Cînd şi cînd venea la Cîndesti, doar pentru a urmări cum merg treburile gospodăriei. Avea acolo un om al său, de încredere.

Ne-am bucurat mult de revedere şi ne-am împărtăsit impresiile. Ne aflam, amîndoi, în postura de fugari.

Avea un optimism exagerat şi căuta să mi-l transmită în toate întrevederile noastre. Considera că totul este provizorat.

Într-una din zile insistă să-l cunosc pe "diplomatul" nostru, pe numele lui, Vică Negulescu. Locuia împreună cu mama sa, undeva în jurul pietei Galati de azi, dacă retin bine, aproape de strada Aurel Vlaicu. Mai înainte, Eugen Iliescu îi vorbisc de mine. Se bucură de sosirea mea. Acolo îl găsesc şi pe Nicolae Petrascu, sosit în acea dimineală de la Sibiu. Nu-l mai văzusem de opt ani. Cînd ma vede, primul lucru pe care îl face este să-mi multumească pentru sprijinul ce-l dădusem unei doamne sibience Paulescu, să-si ridice o parte din mobila cu care se refugiase la Vatra Domei. La Buzău, cineva încercase s-o confiste. Petrascu îmi trimisese o carte de vizită cu rugămintea să fac tot posibilul ca respectiva doamnă să-si reia lucrurile. Sotul ei era încă în Apus, refugiat.

Aici, în casa lui Vică Negulescu, discutăm situatia noastră la zi, respectiv relatiile dintre miscarea condusă de Petrascu şi oficialităţile guvernamentale comuniste. El încheiase un fel de înlelegere sau pact de neagresiune. Arată că, formal, el voise să legalizeze situatia oamenilor parasutati după 1944. Avea asigurări că vor li eliberati şi cei din închisori încă de pe timpul lui Antonescu, pe lîngă legalizarea parasutistilor. În schimb, se obligase să nu întreprindă nimic ostil regimului comunist. Aparent, ambii parteneri erau multumiti. În fond, Petrascu a procedat imediat la reorganizarea amicilor săi - a legionarilor - pregătindu-i pentru imediată şi iminentă actiune armată. Totul trebuia făcut în mare secret. Pînă atunci reusise să refacă structura întregii miscări pe tara, începînd cu centrele universitare. Pe de altă parte, regimul comunist, care-si urmărea şi el telurile, îsi consolidase puterea. A epurat armata, apoi a anihilat încetul cu încetul partidele politice cu care dăduse lovitura la 23 august 1944. Pe noi ne-a lăsat mai la urmă. Aceasta a fost realitatea, asa cum am cunoscut-o.

Atunci, cînd discutam toti patru, Petrascu era sigur că în curînd va începe actiunea armată. Conta pe interventia apusenilor. Pentru aceasta urmărea cum evoluează reorganizarea, regruparea şi dotările cu armament. Eugen Iliescu era satisfăcut, entuziasmat chiar de tot ce auzea. Îi împărtăsea total părerile.

Vică Negulescu era mai calculat, mai prudent sau, mai exact, mai ponderat în vorbire. Cînd Eugen Iliescu mi-a spus ca tine neapărat să-l cunosc pe "diplomatul"

nostru, avea certitudinea că acesta, în convorbirile cu mai marii regimului - respectiv cu Nicolschi, de care atunci auzisem prima oară - le poate tine piept. Îl asigura ca legionarii nu întreprind nimic, ca-si văd de treburile obisnuite, banale.

Din discutie a reiesit că în acea zi el trebuia să aibă o nouă convorbire cu Nicolschi. Pentru a stabili ora întrevederii, dă un telefon. Toti trei sîntem atenti. Vică era ferm în ton, exprimîndu-si nemultumirea că puterea nu respectă unele angajamente fată de miscare. Îi reprosa unele măsuri abuzive luate de oamenii regimului, deci de subalternii lui Nicolschi. În fine, după încetarea convorbirii telefonice, Vică Negulescu atît ne spune, revoltat cumva: „... mama lui de rusnac! Noi ne credem prea destepti, iar pe ei îi credem prea prosti. Se pare că lucrurile stau altfel, chiar contrariu". Ne uităm unii la altii şi tragem concluziile. Dacă noi intensificăm reorganizarea, regruparea şi pregătirea pentru o iminentă actiune armată, să întelegem că nici regimul nu stă pc loc. Ne urmărea continuu şi culegea date despre tot ceea ce îi era necesar să cunoască.

Petrascu însă era form convins că, în cel mult un an, lucrurile vor lua o turnură favorabilă nouă. Credea că apusenii nu vor întîrzia să intervină şi că nu vor permite colosului răsăritean să rămînă în teritoriile ocupate, ajungînd în centrul Europci. Eugen Iliescu era încîntat de varianta optimistă a lui Petrascu.

Vică Negulescu, cum am spus, era mai retinut. A tinut să-si tempereze musafirii. Cuvintele lui reprezentau o altă variantă, ceva mai nuantată. Timpul a dovedit că el avea dreptate.

Cu Petrascu m-am întîlnit de două ori. Fuseserăm invitati la masă de familia lui Eugen Iliescu. Acolo, în trei, am continuat convorbirea pe marginea potentialului nostru uman şi armat. Aflase de situatia în care mă găseam şi considera că trebuie să mă ocup de o regrupare a noastră, în arcul de curbură a Carpatilor, pentru momentul actiunii armate.

La putin timp după aceea, evenimentele s-au precipitat. Regimul ne-a luat-o înainte, după un plan întocmit din timp.

Ceva mai încolo, în paginile următoare, redau părerea profesorului Serban Ionescu, unchiul lui Sercăianu. Este părerea unui om matur, cu judecată sănătoasă, chibzuită, cunoscător al problemelor în ansamblul lor, în contextul istoriei, în vreme ce noi eram simpli diletanti în politica. Nu stiam ca lucrurile se aranjaseră, cu ani înainte, în culisele învingătorilor, noi fiind sacrificati la masa tratativelor. O vom afla mult mai tîrziu.

De altlel, n-am fost singurii necunoscători. Aflasem de la Nicolae Anghel, Seful organizatiei national tărăniste din Buzău, care avusese o convorbire cu Iuliu Maniu, după întrevederea acestuia cu diplomatii anglo americani, ca problemele europene se vor rezolva numai după ce şi cele asiatice îsi vor găsi rezolvarea. Cu toate acestea, crcdeam ca-i chestie de timp, ca acusi-acusi se va întîmpla ceea ce doream. Dar n-a fost asa. Anghel a luat drumul închisorilor, ca şi noi, ceilalti.

Am consemnat toate acestea în amănuntime, pentru a se întelege atmosfera de atunci.

Mai tîrziu, am citit un studiu al lui Mircea Eliade, adresat tineretului. El îl îndemna să studieze problemele tuturor popoarelor, ale celor slave, arabe, asiatice, ca

şi comunismul în toată complexitatea lui din punct de vedere social, politic şi economic. Numai astfel se putea face o justă judecare a situatiilor politice ale lumii. Îndemnul lui Mircea Eliade era dat cam prin 1950.

După ani şi ani, sfirsitul celor cu care am luat contact în primăvara lui 1948 a fost următorul:

- **Vică Negulescu** a avut un sfirsit cu adevărat de martir. Torturat sub toate formele, n-a cedat nici o iota de la crezul care-l anima. N-a acceptat nici un compromis cu asupritorii lui. Înainte de a-si da sufletul, am auzit ca a fost zidit undeva, în fortul Jilava.

- **Nicolae Petrascu**, după ce a suferit chinuri immaginabile, a iesit din închisoarea Aiud, asa cum arată Nistor Chioreanu în cartea sa Morminte vii, scrisă în 1992. Si-a sfirsit viata acasă. Sînt două variante. Cea oficială, sinucidere. Gh. Brahonschi, sibian, bun cunoscător al cazului, sustine şi demonstrează cu argumente logice că a fost asasinat de organele securitătii. E o părere la care subscriu acum, desi mai spre sfirsitul acestei lucrări, în necunostintă de cauză, afirmam contrariul.

- **Eugen Iliescu** a murit la Gherla, în chinuri şi umilinte provocate de elementele reeducate de oamenii lui Nicolschi.

Am rămas eu ca să astem pe hîrtie toate cîte am cunoscut şi trăit în răstimpul acelor ani grei, îndurati de generatia noastră.

Primesc o veste rea: sotia şi fetita în vîrstă de sapte ani fuseseră arestate şi tinute în beciul Securitătii. Erau cercetate cu privire la persoana mea; neputînd afla ce urmăream, le-au retinut ca ostatece. Vestea aceasta m-a îngrijorat întrucîtva. Totusi, presupuneam ca în două-trei zile vor fi eliberate. După un timp de la arestarea sotiei, sînt informat că au eliberat-o, însă, în locul ei, fusese arestat, Rică, fratele meu. El, bietul, va avea de îndurat regimul sever al Securitătii buzoiene vreme de un an şi jumătate.

Acum, cu arestarea lui Rică, în jurul lui 4 mai 1948, încep să privesc lucrurile cu mai multă seriozitate. Era doar un început al cărui contur nu mi-l putcam imagina. Pentru siguranta mea personală, ca fugar în Capitală, mi-am ales gazdele în asa fel încît să mă poată adăposti cite una din ele, cam la cite o săptămînă. Deci, la aproximativ patru-cinci săptămîni, veneam la aceeasi gazdă, ca să nu atrag atentia vecinilor asupra mea. Eram considerat o rudă, venită din provincie, cu treburi prin Capitală. Dormeam şi mincam pe unde se nimerea.

In noaptea de 14/15 mai 1948, în toată tara s-au efectuat masive arestări. Duba neagră, devenită celebră, functiona fără întrerupere în cursul noptii, după procedee necunoscute pînă atunci. Sînt informat că în Buzău fuseseră arestate cam 60-70 de persoane, din toate categoriile sociale: muncitori, tărani, intelectuali. Fiecare, luat de pe la rosturile lui, cercetat, anchetat în modul cel mai diabolic posibil, zăcea de-acum în beciurile Securitătii sau la penitenciar. Mandat de arestate? Nici vorbă de asa ceva.

La cîteva zile, mă întîlnesc cu medicul veterinar Cornel Sercăianu, scăpat de primul val al arestărilor din Buzău. Venit în Bucuresti, se stabilise la o gazdă veche de cînd era student, însă avea în Capitală şi o rudă apropiată, pe profesorul universitar Serban Ionescu, frate cu mama lui. Acesta predase la Facultatea de Teologie din Bucuresti. Era un reprezentant de frunte al Bisericii şi al teologilor ortodocsi români.

Reprezenta Tara noastră la diferite congrese în domeniu, din străinătate. Era, deci, un om umblat în lume, iar acum, la bătrînete, suferind, ducea o viată linistită, departe de orice frămîntări politice. Sotia lui, ceva mai tînără, era mai activă, mai în vederile nepotului. Avea discutii în casă cu sotul ei, privind iminenta dezlănluire a unor ostilităti. Cînd aude Sercăianu cum stau lucrurile cu unchiul său, abordează o convorbire pe această temă. Ce-mi relatează medicul veterinar a doua zi?

Unchiul a încercat, fără folos, să-l convingă să nu ne lăsăm amăgiti de unele voci ale posturilor de radio străine, fiindcă nu se va întîmpla nimic, cel putin cîteva zeci de ani. De ce?, întreba nepotul. Apusenii sînt obositi, egoisti, procupati numai de problemele lor. Au greutălile lor, sînt oameni de afaceri, oameni ai banului, putin interesati să-si arunce în foc tineretul pentru salvarea tării noastre. Rusii nu vor părăsi aceste tări cu una cu două. Le vor îndoctrina ideologic an după an. Vor crea la frontiera lor europeană un sistem defensiv din aceste state, înglobîndu-le complet sistemului lor economic, social şi politic. El îl îndemna pe nepot să-si facă socotelile avînd în vedere şi o asemenea realitate, care se contura destul de bine încă de pe atunci. Ca să-l consoleze îi dădea o sperantă îndepărtată: poate copiii vostri, cînd vor ajunge la maturitate, vor trăi să apuce schimbarea pe care o doriti voi. Dar schimbarea nu poate veni acum. Cam în felul acesta îi argumenta unchiul nepotului punctul său de vedere. Nepotul, însă, il trata ca pe un mosneag depăsit, timorat, rămas la unele idei ce nu tin seama de evenimentele prezentului.

Nici pe Sercăianu nu l-au găsit cînd au venit să-l aresteze. Dar au arestat-o pe sotia lui şi au adus-o în beciul Securitătii, alături de sotia mea. Fetita ce trebuia alăptată la sîn i-o lăsaseră acasă. Din această cauză, o vecină, inginera Dida Tătusescu, s-a dus acasă şi a luat fetita spre a o îngriji. Dida Tătusescu a fost arestată, împreună cu sotul ei, inginer Radu Tătusescu şi tinuti vreme de un an şi jumătate, fără acte de trimitere în judecată.

După eliberare, sotia a venit, pentru o vreme, la surorile ei. Ma întîlnesc cu familia si, pentru un timp, sîntem găzduiti la fratele mamei ei. Locuia pe lîngă Foisor, pe Aleea Rumeoară. Avea acolo un apartament confortabil, unde stătea numai el cu sotia, neavînd copii. Ca situatie materială, dispunea de o avere acumulată între cele două războaie, prin mijloacele oferite de regimul vechi, cel al formulei „îmbogătiti-vă". În Constanta avea proprietăti în plin centrul orasului. La fel şi în Bucuresti, dispunea de multe proprietăti pe care le închiria şi care-i aduceau venituri substantiale. În timpul războiului preluase, de formă, mai multe firme evreiesti. O făcuse numai de formă, fiindcă evreii patroni îsi vedeau în continuare de afacerile lor, bineînteles, sub numele şi protectia unchiului. După august 1944, a făcut formele de retrocedare, toată lumea fiind multumită. Cu alte cuvinte, era omul cu avere, produs tipic al burgheziei de ieri. Ne-a găzduit un timp pînă cînd, într-o seară, pe neasteptate, ne-a făcut cunoscut că n-o mai poate face. Cu toate stăruintele nepoatei, să ne mai permită să stăm, măcar o seară, n-a vrut în nici un chip. Cu bocceaua în mînă, toti trei, noaptea, am trecut pe la gazdele mele, pînă ce am fost opriti de una din ele.

Atunci şi mai apoi ani în sir, am făcut reflectii asupra gestului acestui unchi. El, putred de bogat, nu putea face un mic sacrificiu pentru nepoata sa? Chiar şi pentru cauza pentru care mă angajasem, socoteam ca avea obligatia să-si aibă aportul lui. În

definitiv, pentru ce gîndeam noi să ne zbatem? Nu ca să-mi apăr sărăcia, ci să salvez de la pieire proprietătile lui. Să fac să revină la suprafată sistemul economico-politic care l-a ridicat de la un simplu cojocar la rang de mare proprietar. Acest gest m-a zguduit şi m-a făcut să reflectez asupra unor astfel de oameni. Ceea ce era el, în mic, luat ca persoană, erau, în mare, bogătasii din Apus, spre ale căror popoare naivii îsi îndreptau privirile atunci.

Între timp sînt informat că acasă s-au petrecut alte lucruri, soldate cu măsuri coercitive. Putin de la plecarea din Buzău, casa ne-a fost ocupată de o familie de activisti, Damian Botezatu şi sotia lui, Tasia. Functia si-o îndeplineau în cadrul organizatiei judetene de partid. Sînt anuntat că a produs mare efect în oras faptul că acest activist a devastat tot, în primul rînd, a scos din bibliotecă toate cărtile pe care le aveam. Cu ele a aprins un foc în mijlocul curtii, pe care l-a alimentat pînă la ultima hîrtie găsită în casă. Si aveam destule cărti de specialitate, cumpărate de-a lungul anilor, încă de pe vremea studentiei. Aveam cărti de literatură si, fiindcă urmasem şi Filosofia, posedam şi cărti din acest domeniu. Respectivul activist, cu sotia lui, se delecta, spre stupoarea vecinilor, pronuntînd sententios: "să dispară cărtile astea de care nu avem nevoie". Probabil era un consemn, fiindcă Sercăianu îmi relatase că tot asa procedase şi unchiul său, care-si lichidase singur o multime de cărti de mare valoare. Era linia nouă a vremii. Aveam opera politică a lui Eminescu, a lui C. Stere, cărtile care tratau probleme neactuale incomodau. Trebuiau distruse pentru ca să dispară astfel orice urmă a adevărului cunoscut de o generatie. Generatia nouă nu va mai lua cunostintă de părerile lui Eminescu în materie de ziaristică şi doctrină natională sau de ale lui Stere ori Panait Istrati.

Ma gîndesc să plec pentru un timp din Bucuresti, dat fiind că nu ma simteam în sigurantă. M-am dus în Constanta, la o mătusă a sotiei, soră cu mama ei. Ne-a găzduit fără nici o teamă. Era la curent cu tot ce se întîmpla. Si aici, la Constanta, functiona "duba" neagră. Trebuia să fiu în permanentă, foarte prudent.

Într-o dimineată, apare în pragul casei sora mea Marita, venită de la Buzău. Primul gînd mi-a fost s-o întreb dacă nu-i urmărită. M-a linistit, asigurîndu-ma că a luat trenul din gara Tabărăsti, cea mai apropiată de Buzău, ca să fie sigură că n-o vede cineva. O văd plînsă. Si începe să se răcorească, destăinuîndu-se în amănunt asupra celor întîmplate în Buzău.

Cu două zile mai înainte, fusese chemată la securitate, unde Sîrbu i-l prezentase pe fratele Rica. A chemat-o să-l vadă. E îngrozită şi acum de starea în care se afla Rica. Plin de sînge pe fată şi tumefiat, cu o cîrpă peste cap, spre a-i opri sîngele ce se prelingea de undeva, din crestet. L-au pus să-si scoată cămasa. Corpul îi era plin de vînătăi, pe spate, pe brate, pe picioare. L-au descăltat şi i-au arătat tălpile, lovite şi ele. Toate cu sînge rece, sadic, i le-a arătat Sîrbu soră-mi, care de-abia-si tinea răsuflarea văzînd starea în care fusese adus Rica al nostru. El, dacă putea lega cîteva vorbe. „Soră, sînt cum mă vezi ca să spun unde-i fratele nostru, Nicu. Nu vor să mă creadă că nu stiu. Eu nu stiu nimic de el". Cu asta întrevederea s-a terminat. Sîrbu încearcă s-o determine pe soră-mea Marita să facă ce stie ca să-mi dea de veste să mă predau. Altfel, Rica va fi omorît în bătăi.

Ea atît îi răspunde: „Cum, domnule, să vă purtati cu el asa? L-ati desfigurat. Ce lcgătură este între el şi celălalt frate? Cînd îl veti prinde, o să vă lămurească el. Noi nu stim unde-i fugit". La plecare, călăul o mai avertizcază: „Să stii că ăsta care-i în mîna noastră, n-o să-l mai vedeti." Marita, îngrozită, sub impresia celor văzute, nu-mi spune decît: "Faci cum crezi tu, dar pe fratele Rica mă tem ca-l pierdem".

Caut s-o linistesc, sustinînd că acela a fost punctul culminant al torturilor la care a fost supus. Si-i mai arăt că, dacă pe el l-a chinuit astfel, ce-mi vor face mie? La ce suplicii ma vor supune? Îsi dă seama de toate. Atunci îmi vine în minte ideea sa fac o plîngere organelor competente - respectiv Parchetului Tribunalului Buzău, ca să se sesizeze de cele petrecute în beciurile securitătii Buzău. Astern pe o coală de hîrtie plîngerea, prin care semnalez brutalitălîle săvîrsite de Sîrba, ca sef al sccurităţii, şi de echipa lui, brutalităţi a căror victimă este şi fratele meu, Victor Păun. Îi cer primului procuror să se deplaseze acolo, împreună cu mediicul legist, să întocmească acte de constatare a stării fratelui meu, si, în baza lor, să dispună deschiderea actiunii penale împotriva lui Sîrbu şi a celorlalti infractori, care, prin abuz de autoritate şi teroare, încalcă grosolan legea penala. Mai scriu că, dacă pe fratele meu l-au torturat în halul în care se află, neputîndu-i-se imputa nimic, să-si imagineze ce pot întreprinde împotriva mea. La momentul potrivit, voi avea de dat socoteală celor în drept, în cazul în care se va stabili ca am înfruntat legea. Pînă atunci, îl rog să ia măsurile legale, ca să nu mai fie torturati cei luati în locul meu. Plîngerea, scrisă de mine, o semnez şi o înmînez soră-mi, cu îndemnul de-a o pune la o cutie postală în gara Buzău. Stiam ca, trenul sosea în cursul noptii, asa că eram sigur ca nu va fi observată cînd va coborî din tren.

După ani şi ani, 16 la numar, Rica mi-a dat unele amănunte. Atunci l-au adus şi pe Costică Nicolescu, fratele sotiei, şi l-au tinut cîteva ceasuri împreună cu fratele Rica. Au procedat la fel ca şi cu sora Marita. Cumnatul i-a spus că va divulga locul unde mă allam, şi anume la "tanti" de la Constanta. Speriat, Rica l-a implorat să sustină sus şi tare ca nu stie nimic. Desi stia unde mă aflam în momentul acela, fratele meu a saportat chinurile. Este un gest care grăieste de la sine despre solidaritatea dintre noi. Pe cumnat l-au lăsat să plece, după ce-a declarat ce-l îndemnase fratele meu.

Asadar, rămîn cu o povară în plus pe suflet. Ma chinuicevestea adusă şi încep să-mi fac reprosuri. Să sufere atît fratele meu pentru mine'? Era prea mult, judecam de unul singur. Dar priveam situatia şi din alt punct de vedere, sub alt aspect. Dacă mă vor prinde, vor încerca să mă mutileze sau chiar să-mi ia viata prin torturi, asa cum începuseră să vină vesti, de ici, de colo. Am ajuns la concluzia, mai apoi, ca momentul critic pentru fratele Rica a fost acela cînd au chemat-o pe sora Marita să-l vadă.

Presupuneam că-l vor lăsa în pace. Ma gîndeam că şi plîngerea aceea a mea îsi va face efcctul. Nici nu puteam concepe ca primul-procuror să nu ia măsuri.

Rezultatul plîngerii a fost zero, totusi pc Rica nu l-au mai bătut. Începuse a-si face loc în judecata mea faptul ca intrasem într-o prigoană atît de cruntă, cum nimănui nu-i trecuse prin minte. O asemenea vifornită nu se mai abătuse peste capetele generatiei noastre. Si cînd te gîndesti ca ne găseam de abia la începutul unui drum

spinos, drum căruia unii îi simteau, pe propria piele, greutătile. Eram pregătit să îndur toate silniciile ce-mi vor fi sortite. Constatasem deja că, în faza de cercetări, se foloseste luarea de ostatici, se torturează pînă la desfigurări fizice, ajungîndu-se, asa cum avea sa se întîmple mai tîrziu, la crime. Îmi treccau prin minte toate procedeelc folosite de regimurile totalitare pentru smulgerea unor declaratii sau pentru recunoasterea unor fapte de care oamenii erau străini. Victimele erau aduse în stare să semneze orice declaratii. Din familia noastră, fratele Victor a fost primul care a luat contact cu metodele acestea diabolice. Cîti n-or fost în postura lui? Ce mi-a povestit sora mea a fost numai o frîntură dintr-un întreg sistern al supliciului, sortit persoanelor ce aveau nesansa să-si piardă libertatea sub noua stăpînire.

Mă întorc în Capitala, asigurîndu-le loc de cazare sotiei şi fetitei, dat fiind ca, nu se mai puteau duce la Buzău. Casa fusese deja ocupată. Sora Marita ne adusese vestea ca nu primeau pe nimeni, din familie, nici să deschidă poarta casei.

Sofia stătea la fiica mătusii din Constanta. Acolo a venit şi fratcle Tănase, întors din prizonierat. Ne revedeam după 6 ani. Cu el am tăinuit multe, o noapte întreagă. Pentru fratele Tănase începea o viata noua; pentru mine un episod nou. Am rămas impresionat de concluziile cu care se înapoiase din captivitate:

,,Am întîlnit acolo tot felul de oameni, din toate categoriile sociale. Nu contau diplomele, nici starea socială. Esentialul era să rămîi om de caracter. Pe scara valorilor, am întîlnit oamcni simpli, tarani sau muncitori, situati în vîrful piramidei. Ceea ce ne-a mentinut pe linia de plutire a fost virtutea crestină a «sperantei». Poti pierde onoarea într-un moment dat, dar o poti recuceri printr-un alt gest de onoare. Poti pierde averea, o poti reface, cu efort şi perseverentă, dar odată ce ti-ai pierdut speranta, atunci te poti usor prăbusi în marele necunoscut. Poti fi manevrat şi deveni neom".

Am căutat să-mi însusesc pe deplin virtutea «sperantei». În adevăr, mi-am lipit-o de inirnă, de mintea mea, pe tot parcursul celor aproape 16 ani cît am trait pc celălalt tărîm, către care tocmai ma îndreptam.

Fusesem de acord să părăsesc Capitala şi să ma retrag undeva în munti, să organizez un centru de rezistentă. Spcram ca va fi ales ca presedinte al SUA Truman, considerat o persoană în stare să rezolve manu militari problemele rămase în suspensie la terminarea războiului. Tot atunci am hotărît ca Tănase să aibă grija familiei rnele. M-a asigurat că nu va mînca pînă ce nu va fi sigur că sotia şi fetita, luate de el în grijă, nu vor mînca ele mai întîi.

Cu aceste asigurări ne-am despărtit. Aveam să ne revedem abia peste 16 ani şi să constat ca s-a tinut de cuvînt.

Într-una din zile, ma întîlnesc, din întîmplare, în Bucuresti, unde eram fugar, cu un buzoian. Fusese pe vremuri functionar comercial la unul din magazinele centrale ale orasului. Îl cunosteam destul de bine, de multi ani si-l consideram om serios şi de încredere. Bucurosi de întîlnire, înfiripăm o scurtă convorbire. Stia că eram urmărit, că plecasem din Buzău din motive politice. După un timp, îsi cxprimă dorinta să ne mai întîlnim, părînd a fi destul de binevoitor. Am ezitat, însă i-am dat a întelege ca m-ar putea vedea într-o zi şi la o oră anume, în preajma statuii lui Tudor Vladimirescu. I-am fixat acest loc, deoarcce cam pe acolo îl întîlnisem.

În ziua şi la ora stabilită cu el evit să vin la întîlnire. Stau cu mult mai departe, să nu fiu observat. În jurul statuii, însă, îl văd asteptînd pe un alt buzoian, George Bîrlea. Îl cunosteam din copilărie. Era fiul unei văduve din partea orasului în care am trăit şi eu cu familia mea. Fusese coleg în clasele primare şi la liceul industrial cu fratele Rică. Îsi făceau lectiile şi se jucau împreună. De multe ori îl ajutam la pregătirea lectiilor. Asadar, era mai totdeauna în casa noastră. Ma îndrept spre el şi ne strîngem mîinile, ca doi vechi cunoscuti. Nu-l mai văzusem de multi ani şi mă bucuram.

George Bîrlea rămăsese asa cum îl stiam eu, pc vremuri. Îmi spune că s-a angajat muncitor la una din fabricile bucurestene. Se căsătorise, fiind stabilit în Capitală. Fără să-l iscodesc mai mult, el îmi propune să ne plimbăm pe străzi mai izolate, în vreme ce se uită cu oarccare îngrijoare în jurul nostru. Îndată mă lămurcsc de ce această precautie. Îmi destăinuie ca este locotcncnt de securitate şi ca actionează chiar în ministerul de interne. Venise la acel loc, în jurul statuii lui Tudor Vladimirescu, trimis de celălalt buzoian, despre care am amintit. Era informatorul lui, aici în Bucuresti. Îi aducea informatii si, după selectare, proceda în consecintă. George Bîrlea mă asigură de toată sinceritatea lui. Din notele de serviciu stia ca sînt urmărit pretutindeni. Eram dat în urmărire pe întreaga tară. Buzoianul cu care vorbisem îl trimisese la întîlnire, să ma aresteze. Bîrlea, ca să fie sigur că nu va apărea acolo, îi dăduse altă însărcinare, în altă parte, dar la aceeasi oră. Tot el ma previne să fiu atent, să evit rudele din Bucuresti si, dacă pot, să plec o vreme din oras. În cartierul Militari, în care locuia, stătea şi o verisoară de-a mea - Victoria, căsătorita. Verisoara copilărise cu el, ca şi cu fratele Rică. M-a îndemînat să caut s-o văd. Îi părea rau ca nu ma poate găzdui la el acasă, din lipsă de spatiu. Era cam complicat. Îi era teamă de vecini, dar crede că la Victoria lucrurile s-ar putea aranja. Retin cele ce-mi sugerează băiatul acesta, căruia îi acordasem credit din primul moment. Viitorul a dovedit buna lui credintă, fiindcă sotia cu fetita au stat la Victoria vreme de un an de zile, după ce nu i s-a mai permis sa intre în casa noastră din Buzău. După multi ani, am aflat că el şi sotia sa contribuiseră la ajutorarea sotiei mele, cît timp a fost găzduită de verisoara Victoria.

Tot el îmi mai spune cite ceva despre regimul aplicat detinutilor în arestul securitătii, unde sînt supusi cercetărilor. Îmi citează cîteva nume. Multi dintre cei arestati vorbesc şi despre fapte reale, şi despre fapte imaginare, ceea ce complică situatia altora, liberi încă sau aflati în arest. Din accastă cauză au foarte mult de lucru, fiindcă nu stiu să clarifice unele aspecte ale faptelor cercetate. Îmi mai spune că a căutat şi caută să usureze situatia unora, înlesnindu-le legătura cu familiile lor. Riscă foarte mult pentru aceste scrvicii, însă nu poate rămîne nepăsător. Ascult cu multă atentic tot ce-mi relatează George Bîrlea. Retin părerea lui să nu ma las prins, insistînd sa fiu prudent cu vechile mele cunostinte, fiindcă multi s-au pus în slujba noii stăpîniri. Pe lîngă aceasta, odată arestat, voi avea multe de îndurat din partea anchetatorilor.

N-a rezistat la securitate. Dupa un timp, au fost depistate legăturile cu familiile unora dintre cei cu care avea contact în arestul securitătii. Primea deseori reprosuri ca este prea tolerant cu arestatii repartizati spre cercetare.

După trecerea anilor, am aflat ca fusese degradat, dat afară, cu perspectiva de a fi încarcerat. Contractase o boală incurabilă, ceea ce i-a grăbit sfirsitul.

Consemnez acest caz ca o exceptie printre cei care-si făcuseră o regulă din torturarea şi umilirca semenilor lor, privati de libertate, în vremuri de adevărat apocalips românesc.

* * *

După convorbirea cu fratele Tanase, în urma celor stabilite cu el, mă mai linistesc putin. Un an-doi nu contează în viata unui om; totul va reintra în normal. Asa judccam şi tot asa credea şi fratele Tănase. El venea din acel imens imperiu răsăritean si-i cunostea rezervcle uriase în oameni şi bogătii naturale, care i-ar fi permis să se încaiere cu oricine l-ar fi incomodat.

Am convenit amîndoi că este neapărat nevoie să părăsesc Capitala şi să mă stabilesc undeva prin muntii Buzăului, unde cunosteam multi oameni. Prin el i-am trimis vorbă lui Bogza, un amic, despre hotărîrea de a ne duce în locurile unde avea el legături - zona muntilor subcarpatici, sau învătătorul Ion Constantinescu - pe fundul văii Slănicului, dincolo de Lopătari.

Cu aceste gînduri m-am despărtit de fratele Tănase, în primele zile ale lui septembrie 1948. Sotia ducea fetita la scoala primară Elefterie, unde o înscrisesem. Puteam eu să bănui în momentul acela că voi reveni peste 16 ani, cînd ea va fi profesoară?

Stabilesc cu Sercăianu data plecării din Bucuresti, ora şi trenul. În Gara de Nord ne astepta Bogza, care ne-a urmărit cu privirea pînă am urcat în tren. În prealabil, ne comunicase să luăm bilet pînă la gara Săhăteni, cea mai apropiată de zona lui. Odată coborîti din tren, în bezna noptii, sîntem condusi de Bogza, cu rol de ghid, pe poteci şi viroage numai de el stiute, pînă în comuna Năeni. Ca să ajungem acolo, urcăm încet-încet, vorbind în soaptă şi feriti de privirile oamenilor. Pe drum, ne pune în temă despre situatia din zona cunoscută de prietenii lui. Stiam că multi fuseseră arestati, însă mare parte se făcură nevăzuti, plecînd la lucru prin alte părti. El însusi era căutat, însă mentinea legătura cu familia. Încă nu se înăspriseră măsurile de identificare a persoanelor. Vorbindu-ne doar în soaptă, noi mai mult ascultîndu-l, ne apar în fată primele lumini ale caselor. Stiam că ne duce la o gazdă sigură, aleasă de el. Mi-amintesc un amănunt. Trecînd pe o ulită, îmi atrage atentia, în plină noapte, ca vom da peste o cruce de piatră, ridicată în vremuri trecute, în cinstea luptei data de Mihai Viteazul cu polonezii potrivnici domnitorului român. În adevăr, o văd, înaltă de aproape doi metri, o ating cu mina în trecere şi îmi fuge mintea cu aproape 350 ani în urmă. Vremuri de restriste trăite de înaintasii nostri; şi noi, urmasii lor, ne vedem siliti să luăm calea codrului. Sper că norocul ne va urmări pe unde ne îndreptăm pasii, călăuziti de prietenul Bogza. Iată-ne sositi la portita unei gospodării modeste, în margine de sat. Căsuta se afla pe marginca unei rîpe, formată de un firicel de apă, în scurgerea lui spre vale. Sîntem întîmpinati de o bătrînică trecută de 60 ani şi de fata ei, Lenuta, şi fi avut peste 25 de ani. Pe bătrînă stiam că o chema Constantin, ca nume de familie. Aici, în această casă izolată, facem primul popas. Din locul unde era plasată căsuta, te puteai uita pînă departe, ceca ce ne dădea sigurantă, mai cu seamă în situatia în care eram noi şi Bogza. Alesese acest loc de refugiu şi pentru alt motiv.

Dintr-o vatră, loc de făcut focul şi de gătit, amenajase un mic tunel de cîtiva metri care, prin peretcle din spate al clădirii, da într-o rîpă, adîncă de opt-zece metri. Prin urmare, o iesire nebănuită de nimeni, oferind o sigurantă în plus, în caz că ar fi fost surprins în casă dc oameni nedoriti. Nici cel mai inventiv om nu s-ar fi gîndit la o asemenea ascunzătoare. După cite am auzit mai tîrzin, a fost portita prin care el şi fata batrînei si-au găsit scăparea dintr-o incursiune facută de organele securitătii, peste doi ani. Bătrîna ni s-a prezentat, fiindcă pînă atunci Bogza nu ne vorbise rnai nimic. Era sora preotului Costică Burducea, fostul ministru al Cultelor. Acest cameleon politic căzuse în dizgratie şi era căutat peste tot pentru a fi arestat. Era de negăsit. Soră-sa ni se tînguie, arătîndu-si nemultumirea ei, expusă sincer şi fără înconjur. Cu două zile înainte, preotul Burducea venisc la ea. Noaptea venise şi tot noaptea plecase. Era de nerecunoscut. La fată era smolit de credeai că-i tigan, iar hainele de pe el, botite şi jerpelite, de gîndeai că-i un vagabond. Venise la soră-sa să-si is rămas bun. Îsi lăsase familia - sotia şi fata - undeva pe lîngă Turnu-Severin. Era hotarît să treacă Dunărea şi apoi să meargă undeva, înspre Apus. Bătrîna era tare nemultumită de frate-său: "Ne-a făcut neamul de rusine, maică".

Aici, la Năeni, am stat cîteva zile. Ne sfătuirăm toti trei, cu Sercăianu şi Bogza, încotro s-o luăm. Bogza spunea ca alt loc mai sigur decît acolo, în zona pe care o cunostea el. nu vom găsi. Îsi asuma răspunderea, garantîndu-mi siguranta. Insista ca eu, cel putin, să rămîn cu cl, Sercăianu preferînd să ne strămutăm în părtile comunei Plescoi, satul lui de origine.

Am cumpănit toate variantele posibile. Cunosteam foarte bine satele, casele izolate, toate coclaurile de pe Valea Slănicului, în partea de sus a ei, asa ca am optat pentru cealaltă variantă. Am trimis pe Lenuta Constantin în Buzău, să întrebe pe învătătorul Ion Constantinescu din Vintilă-Vodă dacă-mi poate asigura găzduire în zonă. În cîteva zile, am primit un răspuns pozitiv. Voiam să încep organizarca unui punct de rezistentă în părtilc acelea ale muntilor Buzăului, mai ales ca era o zonă situată în partea de curbură a Carpatilor. Consideram că acolo era necesară formarea unui asemenea punct, în eventualitatea unor confruntări militare, în care mai credeam atunci.

Asadar, trebuia să ne strecurăm pînă acolo numai pe jos si, desigur, numai la adăpostul întunericului. Trebuia să traversăm o arteră principală - soseaua Buzău-Brasov şi apa rîului Buzău şi să ocolim localitătile.

Constantinescu ne-a indicat o gazdă, pregătita din vreme. Era un gospodar în vîrstă, din satul Deleni, ce tinea de comuna Coca.

Înainte de a povesti mai departe, mă întorc la casa bătrînei din Năeni, să amintesc cîteva cuvinte despre fată. Lenuta Constantin, pe care o folosisem drept curieră, era un băictoi, nn altceva. La plecare, ne-a strins mina cu încrederea ca ne vom revedea curînd. N-am mai văzut-o. După ceva ani, a fost prinsă şi ea, odată cu Bogza si, cu o condamnare grea, a intrat pe poarta închisorilor. N-a mai iesit de acolo niciodată. Regimul aplicat la securitate şi în tcmnită i-a grăbit sfirsitul. Această fată voinică si-a lăsat trupul într-o groapă comuna - pare-mi-se la Mislea, dar sufletul ei nobil şi l-a alăturat altora, asemănătoare ei. Plămînii n-au putut rezista şi o boală nemiloasă i-a curmat zilele.

Ca să ajungem la Deleni, ne trebuiau earn patru, cinci zile. Bogza ne-a condus pe poteci şi prin codri necunoscuti. Am străbătut valea Niscovului si, urcînd din culme în culme, am poposit peste noapte în mijlocul carierelor de piatră din Măgura. Sub cerul înstelat, am atipit cu sau fără voie, dar cu certitudinea că ne îndreptam spre ceva mai bun şi mai sigur. Ziua am stat acolo, să ne mai odihnim. La căderea serii, fară Bogza, numai cu Sercăianu, ne îndreptam către satul Gura Aninoasei, comună şi zonă pe care o cunostea foarte bine însotitorul meu. Fusese medic veterinar în acele părti.

Am fost găzduiti la Diogen Popescu, ce-si avea gospodăria în comună. O zi-două, cît am stat aici, nu i-am iesit din casă. Nu cunosteam locurile, însă ma conducea Sercăianu, care se considera acasă la el. Am trecut pe la Pîclele, printre vulcanii noroiosi, avînd ca punct final satul Deleni. Acolo era punctul de întîlnire cu Constantinescu. Ajungem sub clar de lună şi Constantinescu ne întîmpină.

Ne lăsăm în grija şi protectia lui. Ne va fi călăuză şi va veghea la siguranta găzduirii noastre. Pe Constantinescu il cunostcam de pe vremea studentiei. Venea în casa mea oricînd avea treburi prin Buzău, iar eu mergeam la el, în Vintilă-Vodă, cînd ma retrăgeam la odihnă, înspre munte. Avea ca pregătire scoala normală si, în tinerete, fusese învătător. Constantinescu era vioi în miscări si-i citeai pe fată cînd treburile îi mergcau bine sau cînd ceva nu era în rcgulă. Sever cu respectarea unor reguli de conduită, era cunoscut sub numele de „Mos Girbaci". Biciuia orice abatere de la norme. Era respectat de toti cunoscutii şi inspira încredere în ce făcea, în ce gîndea, în cum actiona.

Îmi pare rau ca, nu mai retin numele gazdei alese de Constantinescu; doar numele cel mic, Stan. Casa era într-o poiană, înconjurată de-o pădure de foioase. Era izolată, astfel ca, îndată intrati, pe întuneric, n-aveam nici o grijă. M-a impresionat înfătisarea bătrînului. Cu plete, îmbrăcat cu costum national, cu itari şi opinci, parcă aveam înaintea ochilor un dac de pe columna din Roma. Am vorbit cu el mult şi spera ca, lucrurile vor merge, către îndreptarea lor. Îi era teama ca şi la noi se va introduce sistemul din răsăritul tării. Nu starea materială îl îngrijora, mai ales ca era în vîrstă.

Teama si-o arăta pentru ziua de mîine a copiilor şi nepotilor lui. Mosul acesta era constient de primejdia îndepărtată ce păstea neamul căruia apartinea. Era impresionat că vorbeste cu doi intelectuali - un avocat şi un medic veterinar - oameni cu stiintă de carte, dupa aprecierile lui, care au luat calea codrului, cu intentia de a face „ceva" care să ducă la prăbusirea unui regim neagreat şi nedorit de nimeni. Am stat cîteva zile la el.

Noi ne pregăteam pentru o luptă clectivă, armată, care „sigur", credeam atunci, va avea loc anul viitor. Cînd mă despărtisem de Bogza, acesta îmi dăruise un revolver, un Parabellum. Îl purtam cu mine, dar nu era suficient.

Ne trebuia neapărat armament cu putere mai mare de foc. Problema o consideram, într-un fel, ca putînd fi rezolvată, fiindcă Sercăianu avea ascuns în comuna sa, Plescoi, ceva armament portabil, cu munitia respectivă. Îndată cc am ajuns la Deleni, stabilisem ca el să se ducă în comună să aducă armamcntul. La căderea serii a ponit la drum. A doua zi în zori, sau a treia zi, într-un anumit loc, urma să fie asteptat.

Am stat, cu oarecare îngrijorare, pînă ce a aparut Sercăianu cu armamentul strîns în răstimpul de la terminarea războiului. Veni însotit de un student din Plescoi, Iamandi Teodor, şi el hotărît să ni se alăture. Ne aducea şi ceva vesti: după eliberarea sotiei sale, fuseseră arestati sotii Dida şi Radu Tatusescu. Tatăl său, preot în Plescoi, era şi el arestat. Avusese aceeasi soartă ca şi fratele meu Victor, tinut zălog vreme de un an şi jumătate, fără nici un fel de proces.

Sistemul acesta de „zălog", practicat în acea vreme, îngrozise lumea. Oamcnii care-si manifestaseră într-o oarecare forma aversiunea fată de noul regim sau care nutriseră convingeri contrare noii ideologii atotstăpînitoare dormeau prin vecini, pe la rude, sau îsi găseau refugiu în alte localităti, după cum aveau posibilitatea s-o facă.

În urma vestilor aduse, am apreciat ca măsurile întreprinse de organele Ministerului de Interne nu cunosteau limite. Se zvonea ca la securitate se comit schingiuiri, atrocităti şi chiar crime. Era greu de conceput, de crezut asa ceva, dar toti ne gîndeam în primul rind să ne luam măsuri de asigurare. Stiam sau presupuneam ca eram căutati pretutindeni.

Încotro s-o luăm? Ma consult cu Constantinescu. Trebuia să găsim un loc sigur, undeva în munti, era cert. În prealabil, trebuia să stabilim ce traseu să alegem pînă în acea zonă. După un scurt popas. facut la un fost client al men, Ion Aron, din Vintilă-Vodă, Constantinescu ne ia în primire, spre a ne conduce acolo sus, în munti.

În decurs de o săptămînă de la plecarca din Deleni, schimbaserăm trei locuri, gest imprudent, dar n-am avut încotro. Aveam toată încrederea în Constantinescu, în destoinicia lui în privinta asigurării locului nostru de găzduire. Eram convins ca avea ceva organizat, în prealabil, temeinic, cum procedase şi Bogza. Am constatat, însă, că se vedea pus în fata unor probleme dificile, carora se străduia a le face fată de la o zi la alta. Circula nestingherit prin satul Vintilă-Vodă. Sigur, nu se arăta prea mult în văzul tuturor, însă îsi vedea de treburile gospodăresti, ca şi cînd nu intervenise nimic în programul său. Noaptea ne vizita, aducîndu-ne ziare şi vesti, atît cît putea aduce de ici, de colo. În ultimele zile fusese prevenit de un binevoitor ca este vizat să fie ridicat.

În fine, ne propune şi acceptăm să ne conducă în vîrful muntelui, unde cunostea o "odaie", abandonată pe vreme de iarnă de către proprietar. Acolo eram în sigurantă. Oricum, ne va însoti şi el, avînd certitudinea că este căutat. Eram deci trei, fiindcă studentul Iamandi, care ajutase pe Sercăianu să aducă la Deleni bagajele cu tot armamentul necesar fiecăruia, se retrăsese la Plescoi, unde stătca ascuns.

Sîntem, acum, acolo sus, aproape de vîrful muntelui Măciesul, deasupra comunei Lopătari. În adevăr, "odaia" prezenta sigurantă, în sensul că cra înconjurată de pădure şi ne oferea posibilitatea de a locui toti într-însa.

Sercăianu mai avea un tînăr de încredere din satul lui, de mare credintă, nevizat de securitate, pe care stabilisem a-l folosi drept curier, Petrică Grigorescu. Prin el ne soseau vesti din oras şi din tară, precum şi alimente. Într-una din zile ni-l aduce şi pe studentul Iamandi Teodor, care nu mai putea sta ascuns în satul lui, de unul singur. De-acum sîntem patru în adăpost, în acea odaie abandonată pe vreme de iarnă.

Prin Grigorescu, încercam să facem legătura cu un grup, în curs de formare în zona de curbură din tinutul Vrancei. Stabiliserăm drept punct de întîlnire un loc cunoscut cu numele Dealul Sării, care dădea spre valea Rîmnicului. Mă duc acolo, în

ziua fixată, împrcună cu Sercăianu. Era vorba să vină şi un învătător, Ghită Militaru, din comuna Modnău, care tocmai se întorsese din prizonierat. Aflasem că şi el avea, în curs de organizare, un grup similar celui pe care încercam să-l facem noi, pe valea Slănicului. În ziua stabilită, după un anumit consemn de recunoastere, soseste un amic al lui Ghită Militaru, şi el învătător. Avea mandat să vorbim deschis unii cu altii. Cădem de acord să mentinem legătura şi să ne informăm asupra evenimentelor şi eventualelor măsuri comune de luat, în caz de nevoie. Acum îmi scapă numele interlocutorului nostru, însă, după trecerea anilor, Ghită Militaru, la mina Cavnic, mi-a confirmat cele ce stabilisem cu amicul său, care, după ani şi ani, a intrat şi el la închisoare.

Era de-acum în noiembrie şi începusc să cadă prima ninsoare. E drept, ceva trecător, însă era o atentionare. Mi se adusese de jos îmbrăcăminte groasă, o scurtă îmblănită, cizmele mele militare, căciula. Si ceilalti erau îmbrăcati pentru iarnă. Pe timp de ziuă nu ieseam din odaie şi nici foc nu făceam. Noaptea, încingeam soba, găteam, ne încălzeam.

La căderea serii, în cîteva rînduri, am plecat cu Constantinescu spre nord, în fundul lanturilor de munti, spre curbura Carpatilor. Odată, am rămas şi peste zi în mijlocul codrului. Am pătruns în imensitatea pădurii muntilor Furu, căruia îi călcam poteci umblate numai de fiare sălbatice. M-a înfricosat mutenia pădurii. Eram atenti la fiecare trosnet de vreascuri sau fisîit de frunzis. Totusi, acolo, în mijlocul codrului şi mai adînc, departe de orice asezare omenească, mă simteam în sigurantă, chiar mai mult decît în «odaia» noastră.

Vorbeam cu Constantinescu de o eventuală dispersare pe vreme de iarnă. O mare problemă era aprovizionarea. Pentru primăvară, ne erau asigurate toate cele nccesare: alimente si, mai cu seamă, arme. Nu era vorba numai de armele ce le aveam asupra noastră. Contam pe mărirea efectivelor, pe numărul celor care-si manifestau dorinta să ni se alăture. Cunosteam oameni din judet si, prin Grigorescu, reusisem să iau legătura cu ei. Desigur, contam numai pe cei hotărîti să lupte efectiv.

Cele discutate cu Constantinescu le împărtăsim şi celorlalti. Sîntem de acord ca dispersarea s-o facem cu începcre de la 1 sau 2 dccembrie. Fiecare alesese directia şi locul unde să se stabilească pe vreme de iarnă. În primăvară urma să ne regrupăm, mai ales că asa ni se conturau pcrspectivele optimiste. Cunosteam şi rezultatul alegerilor prezidentiale din America, care dădea sperante în rezolvarea situatiei europene, în sensul dorit de toată lumea.

Cum am spus, îl aveam pc Grigorescu, care urma să facă legătura permanentă între noi, precum şi cu restul oamcnilor. Voiam să depozităm alimentele şi armele ce trebuiau colectate.

În dimineata zilei de 30 noiembrie 1948, treziti din somn, ne împărtăsim gîndurile ce ne frămîntaseră în cursul noptii, asa cum făceam de obicei. Ne-a atras atentia, în mod deosebit, relatarea lui Constantinescu.

Avusese un vis care l-a pus pe gînduri. Era cuprins de neliniste şi agitatie, tulburat cum nu-l văzusem niciodată pînă atunci. Era tulburat că se luptase cu cineva, pe viată şi pe moarte şi mai-mai ca fusese sau era gata să fie răpus. S-a trezit lac de sudoare. La terminarea povestiriî, ne împărtăseste hotărîrea lui:

„La noapte trebuie să plecăm de aici, neapărat. Nu mai putem rămîne nici o zi în plus". Era asa de hotărît încît ne şi anuntă ca, dacă noi mai rămînem, va pleca de unul singur.

Ma uit la el cu toată atentia si-l privesc în ochi. Îmi apare cu totul schimbat. Se uită la noi. Îl privesc şi mai insistent şi parcă ne avertizcază de un iminent pcricol ce ne-ar paste. Cădem de acord ca la noapte vom părăsi locul.

Pînă atunci, cu toată izolarea în care ne aflam, făceam, pe rînd, de pază. Ne urcam din pod pe acoperis si, de acolo, supravegheam împrejurimile. În acea dimineată n-am mai făcut-o şi nici afară nu iesise vreunul.

Deodată, fără să fi sesizat ceva zgomot, vreo crengută ruptă sau vreun fîsîit de frunze, auzim împuscături trase de aproape şi suierat de gloante. Geamul odăii se sparge, gloantele pătrund prin grinzile camerei şi le simtim pe la urechi. Rafalele nu se opresc. Vin din toatc părtile.

Primul care înecarcă să dcschidă usa şi o face, fiind mai aproape de ea, este Constantinescu. Lîngă el sînt eu. În prag fiind, un glont îl atinge direct în inimă. Cade în bratele mele. Se uită în ochii mei şi mai poate scoate doar un "ahhh" prelungit. Si-a dat ultima suflare într-o fractiune de secundă.

Cînd privesc afară, văd unul, doi, mai multi trăgînd în directia noastră. Am tipat la ei, am strigat, înnebunit de mînie, în urma celor întîmplate doar cu cîteva secunde mai înainte. Le fac semn să înceteze şi unul din ei strigă să ne predăm, să ridicăm mîinile-n sus. E ceea ce facem, înlemniti de cele petrecute fulgerător.

Îi văd cum se reped spre noi, vreo doi, trei din wi, şi încep a ne scotoci de armw. Strig la ei că au comis o crimă pentru că n-au facut somatia legală: „Criminalilor, ati ucis un om, ati tras în plin, fără nici o avertizare. Veti avea de răspuns în fata legii".

Ma opresc, unul din ei se repede la mine să-mi smulgă ceasul de la mînă, dar îl resping cu dispret. "Borfasilor", le strig, după care incearca să-mi scoată verigheta din deget. Aceeasi opunere, cu aceleasi apostrofări.

Glontul ucigas, în loc să mă nimerească pe mine, mi-a lovit prietenul cel mai statornic. Momentul accla mi s-a întipărit atît de puternic în toată fiinta, încît, de atunci, am auzit o voce lăuntrică soptindu-mi în urechi cuvintele: „Încă nu ti-a sosit ceasul! încă nu ti-a sosit ceasul!"

Vorbele acestea, rostite neîntrerupt în stare de veghe sau în somn, îmi apăsau timpanele si-mi aduceau în minte clipele trăite în acea zi de sfîrsit de noiembric 1948. Situatia a durat săptămîni, luni, s-a prelungit ani în sir, estompîndu-se, apoi, cu timpul. Rămîneam cîteodată cu gîndul pierdut la ziua şi ora cînd acel prieten bun si-a dat sfirsitul sub privirea mea neputincioasă.

Din acest moment nu mai dispun de vointa mea. În viata mea se încheie un capitol. Toate iluziile ca voi avea de îndeplinit o misiune activă, că voi juca rolul unei rotite în angrenajul menit să contribuie la răsturnarea regimului şi a sistemului comunist se năruiseră. Ma uitam la trupul neînsufletit al prietenului lăsat acolo, care lua cu el toate iluziile făcute de amîndoi, si, ca noi, de multi altii.

Nici nu observ ce se întîmplă cu ceilalti fîrtati. Constantinescu rămăsesc acolo unde glontul ucigas îl lăsase fără viată, cu visul lui neîmplinit. Consemnez cîteva constatări:

1. Crima s-a datorat pădurarului, care, în mod cert, a sesizat ceva deosebit în partea aceea a muntelui. Nu l-am putut identifica niciodată. Era înalt, cam pînă-n 40 de ani. Sigur, el a condus, în mare taină, potera comunistă. Ulterior, cei arestati ne-au dat unele informatii cu privire la elogiul adus pădurarilor care supravegheau cu atentie sectorul lor, elogiu publicat într-un ziar central.

Asa au început să apară cozile de topor, turnătorii, trădătorii.

2. Recent am fost căutat de fiul prietenului meu, să-i dau amănunte în legătură cu moartea tatălui. A început investigatiile acolo, pe plan local.

Nimeni nu l-a putut lămuri. Muriseră aproape toti cei care l-ar fi putut informa. Pe atunci era un copilandru, plecat din sat pentru studii. Atît a putut afla: că tatăl său fusese adus de sus, din munte, tîrît de un cal, pe cîteva crengi de brad, mînat de un necunoscut. Atît.

3. Fiul mi-a arătat actul de deces, întocmit în comuna de care apartinea locul uciderii tatălui său. În actul dc deces se arăta la rubrica despre cauza decesului: "prin glont". Asadar, se confirma, printr-un act oficial, că glontul îi provocase moartea. Încă nu recurgeau la acte false pentru a-si camufla crimele. O vor face mai tîrziu, după ce vor căpăta experientă şi vor învăta la scolile răsăritene.

Închei aici acest trist episod al drumului parcurs pînă sus, în vîrful muntelui Măcesu, din curbura Carpatilor.

Aici se opreste încercarea mea de a organiza un punct de rezistentă activă împotriva comunismului...

Nicu PĂUN